

עבודת השבת

פירוש "עקב"

במיוחד הוא מזכיר ומפרט את השתלשלות הענינים שהביאה לחטא העגל, כאשר הוא, משה, עלה אל האלוקים לקבל את התורה. וכך, מזכיר משה, נאלצתי לשבר את הלוחות ולהתחנן לפני ה' עבדכם. עוד מזכיר משה את חטאי העם כאשר נתאוו לבשר, כאשר חלקו על משה, וכמובן חטא המרגלים שבגינו נדדו ארבעים שנה במדבר. בעקבות שבירת הלוחות בחטא העגל, מצוה ה' על משה לפסל שני לוחות אבנים - 'הלוחות השניים'. משה עולה עם הלוחות למרום, ושם כותב ה' את 'עשרת הדברות' על הלוחות, אותם מניח משה בארון עץ השטים שהכין במיוחד עבורם. עוד מזכיר משה את מיתת אהרן אחיו הכהן הגדול, את מנוי בנו אלעזר לכהן תחתיו ואת בחירת שבט לוי כמשרתי ה'. למרות כל חטאי ישראל, לא מפר ה' את הברית שכרת עם האבות. הוא רק שב ומבקש מבניו לשמר, גם הם, את הברית, לדבק בתורה ובמצוה ובדרכי ה'. שוב מזכיר משה את החסד הגדול שעשה ה' לישראל בהוציאו אותם ממצרים, את נפלאותיו במדבר ואת הארץ הטובה שהוא עומד להעניק לישראל. בין דברי הברכה וההבטחה המתנים בהנהגת העם, אומר משה את פרשת "והיה אם שמע תשמעו", הידועה כפרשה שניה של קריאת שמע. בפרשה זו נזכרת חובת היהודי לאהב את ה' ולעבודו בכל לב ובמסירות נפש. ההבטחה היא למטר השמים ולברכת הארץ. אך אם לא תשמר התורה, יפגע חרון אפו של ה' בישראל, והוא יעצר את כל שפע הברכה.

כמו בפרשה ראשונה של שמע, נדרשים בני ישראל ללמוד התורה, למצות תפילין, לחנוך הילדים לדרך התורה וללמודה ולמצוות מזוהה. ובסיום כל אלו, שוב ההבטחה לאריכות ימים וירשת הארץ מתוך שלום ובטחון. (מדרש רבה)

בתחלת פרק ח חושף משה רבנו טפח מדרגי השגחת ה' עם ישראל: "כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות למען תחיו ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם:" פרשיה זו פותחת ומסימת בחובת ישראל לשמר את מצות ה'. בכך היא מסמנת שווהי המטרה העקרונית של הפסוקים הללו: משה מגלה כאן גוון חדש של קשר עם הקב"ה. הוא מגלה לישראל על הנהגה קבועה של הקב"ה בה הוא מקשה עליהם ואף מענה אותם. זהו מבט חדש ומפתיע על דור המדבר וקורותיו: עד כה התורה התמקדה בזווית אחרות של שנות הנדודים במדבר: לרב היא ציגה את נסי ה' ששמר על ישראל. לעתים היא ציגה את חטאי ישראל שגרמו להם מפלות, צרות והאריכו מאד את הנדודים. אך עד כה הסבה שהסבירה את צרות ישראל במדבר היתה החטאים אליהם נפלו. כעת משה פורס מבט חדש ועמק על פני צרות המדבר באו מרצון ה': ה' חפץ להעביר את ישראל בתקופה של קשיים, ובשפה של הפסוקים: "למען ענותך לנסותך..."

"והיה עקב תשמעו, את המשפטים האלה, ושמרתם ועשיתם, אתם-ושמר יהוה אלהיך לך, את-הברית ואת-החסד, אשר נשבע, לאבותיך." (עקב ו, יב) הקב"ה מבטיח, כך ממשיך משה בדבריו אל ישראל, כי כאשר ישמר העם את התורה ומצוותיה, יקים ה' את הברית שכרת עם האבות, ויברך את עם ישראל בכל טוב: צאצאים; גדולים חקלאיים; צאן ובקר; גדולה בעמים; בריאות ושלטון על כל האויבים. משה מעלה ספקנות אפשרית: "כי תאמר בלבבך, רבים הגוים האלה ממני, איכה אוכל להודישם?" כלומר, עלולים בני-ישראל לחשש בלבם מפני המלחמה לכבוש הארץ. והוא משיב: אין לחשש. יש לזכר את שעשה ה' למצרים, ולהאמין ביכולת האלוקים.

הוא מוסיף, כי ה' ינהל את הכבוש בהדרגתיות, כדי שלא תתפנה הארץ מיושביה באחת, וכך תהפוך למקום שורץ חיות רעות, בטרם ישוב בני-ישראל את הארץ כלה. משה מזהיר שוב, כי בד בבד עם כבוש הארץ, מטל על העם לבקר את תרבות הגוים ולנתץ את אליהם. מוטיב ההבטחה לירשת הארץ, האזהרה לשמידת מצוות ותוכנת חטאי המדבר, שב וחזור גם בפסוקים הבאים. משה מציג את טלטלות המדבר, כנסיון שמטרתו לבחון את אמון העם באלוקים. מחד, תחושת השממון המדברית המעיקה, ומאידך, נסים אלוקיים המלווים את העם בכל צעדיו. ואלו עתה, אומר משה, וזכה הדור להכנס לארץ טובה שיש בה כל.

משה מזהיר מפני גבהות לב המנכרת את האמינה, כתוצאה משפע גשמי. תחושת 'כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה'. חטא זה, עלול להביא לאבדון וגלות. כאמור, חושש משה רבנו מגבהות לב העם. הוא מבהיר שמתנת ארץ ישראל, וכל הטוב שמשפע מהקב"ה, אינם דוקא פרי מעשיהם הטובים של ישראל. בעקר, אומר משה, עומדת לישראל זכות הברית שכרת ה' עם האבות. גם רשעת העמים תרמה לנשולם מהארץ והבאת עם ישראל במקומם. על-מנת לחזק תפיסה זו, מזכיר משה את העבדה שלארץ כל תקופת מנהיגותו שב בעם וחטא לפני ה'.

19:17	כניסת השבת
20:18	צאת השבת
19:38	שקיעה
20:50	ר. חם
6:00	הנץ

הפטרה: "ותאמר ציון"

הג'ר"א באדרת אליהו (ב) כותב שחיי המדבר היו למעשה מערכת של נסיונות המכונים כנגד אנשים שונים בתוך עם ישראל: "למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך" – זה כנגד שלשה כתות: רשעים, בינונים, צדיקים. ואמר: 'למען ענתך' כנגד הרשעים להכניע יצרם. 'לנסתך' כנגד הבינונים. 'לדעת את וגו' – כנגד הצדיקים להוציא טובם מלבם אל הפעל לפני עין כל". כך שהמשברים העצומים אליהם נכנסו ישראל מכונים באופן אלוהי ונפלא להעביר כל אחד מישראל במסלול יחודי המתאים לו.

הרמב"ן (ב) מסביר שמבחינה לאמית הכוללת את כל העם, כלם כוללים במטרה אותה צין הג'ר"א ביחס לצדיקים. הוא כותב שהמטרה הראשית של הנסיונות כאן היא לנלות את הכוחות העצומים של ישראל כאשר יצליחו ללכת אחרי ה' בכל מצב וחרף כל קשיי: "כי היה נסיון גדול להם, שלא ידעו עצה לנפשם ויכנסו במדבר הגדול לא מקום להם, ואין בידיהם כלום מן המן אבל ירד דבר יום ביומו וחס השמש ונמס, וירעבו אליו מאד. וכל זה עשו לשמר מצות השם ללכת כאשר יצוה. והשם היה יכול להוליכם בדרך הערים אשר סביבותיהם, אבל הביאם בנסיון הזה כי ממנו ידע שישמרו מצותיו לעולם". (הרב יואב אוריאל)

חשוב לשים לב שהמשגש 'נסיון' מקבל כאן נפך חדש: התורה השתמשה במשגש זה עד עכשו בהקשר הפשוט של צוויים: ה' נסה את אברהם כאשר צוה אותו לעקד את בנו. ה' נסה את ישראל במצות המן, ובכך נסה האם ישמרו מצותיו (טו, ד). אך כאן יש הנהגה חדשה: הקב"ה מכניס את ישראל למצוקה קשה ומתמשכת, וזאת כדי ליצר להם רגעי מבחן קשים במיוחד. כלומר ישנה הנהגה משמים שמצדה ה' מכניס את ישראל לקשיים עצומים, וזאת לא מחמת חטאים אלא מתוך רצון לזככם ולצרפם.

גם המן היורד משמים מקבל כאן פשר חדש: עד כה הוא הצג בתורה בעקד כחשד אלוהי ונסי. ממילא כאשר ישראל התלוננו עליו הדבר נתפס ככפיות טובה בלבד. אך כעת משה עומד מול העם ומספר שגם המן היה חלק מתכנית הענוי של ישראל. תכנית זאת החלה עם הרעבה במדבר (ג): "ויענה וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבותיך". כך מסביר הרשב"ם (ב) את הענוי: "וזה ענוי שאין פת בסוף, וחייד תלויים למרום בכל יום". במבט ראשון קשה מאד לקרוא בפסוקים שהקב"ה הרעיב את ישראל במדבר, ולאחר מכן אף ענה אותם עם סוג מאכל בלתי מוכר להם.

סיפור בהמשכים "שפט ושילם" חלק ב.

קיצור: הוכחו הקולני בין השנים הפר את שלות הבקר. שמש בית-הדין פתח את הדלת בנחת והפתע למראה עיניו. זה היה בית-דין של רבי יוסף חיים מבגדד, הנודע על שם ספרו 'בן איש חי'. חלפו שנים. ה'בן איש חי' עלה בקדש. הוא היה ראש לכל רבני בגד. ממדינות קרובות ורחוקות הריצו אליו שאלות וברורי הלכות. אולם בלבו בצרו כסופים גדולים לצלות לארץ-הקדש. הדרך עברה במדבריות שטמנו סכנות רבות. החשש הגדול היה מפני כנפיות שוודים שארבו לנוסעים. **המשך:** בבוא חבורתו של ה'בן איש חי' למקום כנוס השירה התברר כי השירות עושות את דרכן גם בשבת. ה'בן איש חי' החליט לותר על ההצטרפות לשירה, וחפש בדואי שישכים ללוותם תמורת תשלום נכבד, ויעצור מלכת ביום ששי עד מוצאי שבת. לבסוף מצא אחד כזה שהסכים לתנאי, אם כי לא בקלות, והשירה יצאה למדבר. ביום ששי אחר-הצהריים, בהיותם בלב המדבר, הודיע ה'בן איש חי' כי כאן יחנו וישבתו בשבת. הוא בקש מהבדואי לעצר, אך האיש סרב. הוא החל לצעק כי המקום מסכן מאוד ושוורץ שוודים ובשום אופן לא ישאר שם יממה שלמה. בלי אמר ודברים ירדו ה'בן איש חי' ומלווי מעל המלים, ערכו את חפציהם לקראת השבת הנכנסת והדליקו נרות זמן-מה לפני שקיעת השמש. בחריקת שנים נשאר גם הבדואי במקום, אך מהפחד מפני התקפת שוודים התרחק והתחבא בין הסלעים, ומשם צפה אל ה'בן איש חי' ומלווי. ליל שבת. את קבלת-שבת התפלל ה'בן איש חי' בדבקות, ואחר-כך עמד לומר קדוש בנעימה. במהלך הסעודה זמר זמירות שבת בקול. פתאום שמע הבדואי רחש. הוא הפנה את ראשו וראה חבורת שוודים מתגנבת בשקט למקום. דמו קפא בעורקיו. לא היה לו ספק במה שעתידי להתרחש עתה לנגד עיניו. הוא עצר את נשימתו כאשר ראש השוודים הותיר את חבורתו מאחור והתקרב בלאט אל חבורת היהודים. עברו כמה רגעים ופתאום סבב ראש השוודים על עקבותיו וסמן לחבירו לשוב על עקבותיהם. הללו הביעו את מחאתם על שהוא מורה להם לותר על הטרף הקל שנזדמן להם. הבדואי שמע את מפקד השוודים אומר כי זה רב גדול וקדוש, שעמד לימינו בעת צרתו ושלם לו את הכסף שיהודי אחר היה חייב לו. בשום פנים ואופן לא יניח להם לפגוע בו. אחרי שהשוודים נעלמו יצא הבדואי ממקום מסתורו ורץ בהתרגשות אל ה'בן איש חי'. הוא נפל על ברקיו ובקש את סליחתו, וראותו כי איש אלקים קדוש הוא. אחרי השבת המשיכה החבורה בדרך, ובמהרה הגיעה לארץ-ישראל. ה'בן איש חי' בקר בקברי האבות ובעוד מקומות קדושים, ובשלהי אלול באותה שנה חזר בשלום לביתו שבבגדד.

סוף!

פירת ההלכות ע"פ ילקוט יוסף כרך ה.

"דינו האש ביום טוב" (סימן תקב)

כג. אין נופחים במפוח של אפנים להבעיר הנחלים, מפני שנראה שעושה מלאכת אפן, אלא ינפח בשפופרת. ונהגו התור במפוח של בעלי בתים על ידי שנוי להפכו מלמעלה למטה. ומפוח הקבוע במכונת בשול [פרימוס] מתר לנפח בו, שאינו נראה כעושה מלאכת אפן, הואיל ויד כל אדם שזה בו לצרף בשול. והוא הדין למפוח של פנס [לוקס]. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תע. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד ע'ז]

"שלא להכין מיום טוב לחבירו" (סימן תקב)

א. אסור לאפות או לבשל מיום טוב לחול, ואפילו מיום טוב למוצאי יום טוב אסור. וכן אסור לבשל מיום טוב ראשון ליום טוב שני אפילו בשני ימים טובים של ראש השנה. ואפילו דבר שאינו מלאכה רק טירחא בעלמא כגון הדחת קערות וצלחות והבאת יין מיום טוב לחברו אסור, וכל שכן מיום טוב לחול. אבל לבשל בליל יום טוב לצרף יום טוב שחידת בדואי שמתר. ואפילו כשחל יום טוב ביום ששי, אסור לאפות או לבשל מיום טוב לצרף שבת. אולם על ידי ערוב תבשילין מתר לבשל או לאפות מיום טוב לצרף שבת. וראה להלן סימן תקכו דיני ערובי תבשילין. [ילקוט יוסף על המועדים עמ' תע. חזון עמ' עמ' לו].

עלון זה לעילוי נשמת!

ברוך עובדיה בן שרה	יגאל יוסף בן שושנה
שרה בת סלמה	שלום בן משה
אסתר בת חנה	שלום בן אברהם
ציון עובדיה בן רחל	יחזקאל אליהו בן סמרה
נעמי לקס בת אסתר	יעקב לקס בן אסתר
רחל עובדיה בת אסתר	רבקה בת כאוגו וחנה
שלמה בן אליהו ושרה	אברהם דמתי בן אסתר
דוד שורמון בן חוה	יוסף צברי בן אהרון

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך ומגיש: שלום ע.

המעוניינים לקבל את העלון למייל בתפוצה שבועית:
יש לשלוח הודעה לאימייל: avodat.ase@gmail.com